

Examenul național de bacalaureat 2024

Proba E. c)

Istorie

Simulare

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animato, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

СУБЈЕКАТ I

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведене изворе:

А. „Политички жар у време првих домаћих владара може се реконструисати анализом бројних меморандума и реформских пројеката [...] поднетих било Русији или Турској. [...]

Питање овог широког реформског покрета носи обележје модернизације, јер се односи на трансформацију друштва и државе. Читав реформски покрет тих година можда је најбоље концентрисан у документу [...] из Молдавије (Moldova), Јонике Таутуа (Ionică Tăutu), под називом *Устава карбонара (Constituția cărvunarilor)* (1822). Акт је истовремено изјава о принципима и систематско излагање мера које имају за циљ реорганизацију државе [...]. Нацрт устава повезује национално питање са либералним, новаторским духом, првенствено са жељом да замени режим [...] великих бољара. Очекује се [...] промовисање мера за развој привреде, реформисање већине институција земље [...]. Политички режим који је предложио Тауту није био широко демократски, пошто су привилегије бољара и даље биле задржане. Тежило се само увођењу у политички живот малих и средњих бољара, представника интелигенције и буржоазије у формирању, чиме је проширена основа постојећег аристократског режима.”

(I. A. Pop, I. Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Б. „Цар Николај је задужио енергичног официра и администратора Павла Кисељефа да примени одредбе Адријанопољског уговора (1829) [...]. Његово најважније достигнуће је, несумњиво, било састављање основног закона за сваку Кнежевину (Principat). *Органски правилници (Regulamentele Organice)* били су производ блиске сарадње руских власти са румунским бољарима. *Правилници* су обезбедили одржавање доминације бољара у политичком животу, дајући им ексклузивно право да буду заступљени у новом законодавству, дајући им водеће положаје у централној администрацији, ослобађајући их од пореза и дајући им право власништва над својим имањима. [...]. *Правилници* су такође увели драстичне промене у свакој области власти у Кнежевинама. Старе праксе и институције су модификоване или укинуте. [...] Све у свему, *Органски правилници* су убрзали модернизацију Влашке (Țării Românești) и Молдавије [...].

Војске Русије су наставиле да заузимају Кнежевине и након што је султан одобрио *Органске правилнике*, јер је цар желео да П. Кисељеф остане и надгледа њихово спровођење.”

(K. Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

Полазећи од ових извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Наведите политички пројекат назначен у извору **А**. **2 бода**
2. Одредите из извора **Б**, једну информацију о *Органским правилницима*. **2 бода**
3. Наведите две државе назначених како у извору **А**, тако и у извору **Б**. **6 бодова**
4. Напишите, на испитни папир, слово које одговара извору који тврди да румунски простор се налазио под војном окупацијом. **3 бода**
5. Напишите једну везу узрок-последича између две информације из извора **А**, назначивши улогу сваке понаособ (*узрок*, односно *последича*). **7 бодова**
6. Представите две мере о модернизацији румунске државе примењене у седмој деценији XIX-ог века. **6 бодова**
7. Наведите једну сличност између одредба два политичка пројекта које се односе на румунску модерну државу, сачињене у периоду 1848-1857. **4 бода**

СУБЈЕКАТ II

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведени извор:

„Владари Молдавије (Moldovei) тежили су истим циљевима као и влашки владари. Њихови напори да стекну независност остварени су потписивањем пакта о савезу са царем Русије, Петром Великим, 1711. године од стране владара Димитрија Кантемира (Dimitrie Cantemir) (1710-1711). [...] Пораз Петрове војске од Османлија код Станилештија (Stănilești) 18-22. јула 1711. нагло је прекинуо преговоре. [...] Кантемир се одмах склонио у Русију [...]. Султани су бирали нове владаре из редова [...] богатих грчких породица цариградског кварта Фанар управо да би се супротставили ширењу руског и аустријског утицаја у Молдавији и Влашкој (Valahia) и да би убрзали политичку и економску интеграцију Кнежевина (Principatelor) у царство. Тако створено партнерство представљало је основу такозваног фанариотског режима који је започео у Молдавији 1711. и у Влашкој 1716. године. [...].

Османски економски и фискални захтеви су стално расли [...]. Обим залиха сваке врсте који се отпремао из Кнежевина у Цариград [...] није познавао границе и имао је облик пооштреног трговачког монопола [...]. Цене које су сељацима и другим румунским произвођачима нудили османски трговци [...] биле су увек ниже од тржишних цена. Вредност данка који се дугује сузеренској сили и *поклона* који су пратили било какве званичне преговоре са Османским царством је веома много порасла. [...]

КонкурENCIЈА за престо је била уносан посао за османску елиту, па је султан често мењао владаре. [...] Ипак, султани су обезбедили одређени континуитет у руководству Кнежевина, неки владари су премештени из Букурешта (București) у Јаши (Iași) [...]. Владар је био централна личност система јер је био агент Османског царства и султан га је изабрао да промовише амбиције сузеренске силе. [...] Неки владари [...] су значајно допринели благостању своје кнежевине. Достојан помена је Александар Ипсиланти (Alexandru Ipsilanti) [...] који је владао и у Влашкој (1774-1782 и 1796-1797) и у Молдавији (1786-1788). Његово место је међу просвећеним деспотима тог времена, захваљујући опсежној реформи правног и административног система Влашке [...]. Његов напор да кодификује* влашко право био је изузетан успех.”

* да систематизује и обједини у законик правне норме које се односе на одређену област права

(K. Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

Полазећи од овог извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените сузерену силу *Кнежевина* наведену у извору. **2 бода**
2. Утврдите век на који се односи извор. **2 бода**
3. Наведите фанариотског владара и једну меру коју је усвојио у унутрашњој политици, на које се односи дати извор. **6 бодова**
4. Наведите, из датог извора, две информације о трговачким односима. **6 бодова**
5. Формулишите, на основу датог извора, мишљење о поступцима султана у контексту *фанариотског режима*, подржавајући га са две информације из извора. **10 бодова**
6. Аргументујте, путем историјског догађаја, тврдњу да у периоду 1310-1380 одвијају се догађаји који су допринели стицању или консолидовању независности Влашке. (Бодује се представљање историјског догађаја и употреба појмова који изражавају узрочност и закључак). **4 бода**

СУБЈЕКАТ III

(30 бодова)

Израдите, на приближно две странице, есеј о политичкој еволуцији Румуније (României) у XX-ом веку, имајући у виду:

- представљање једног аспекта који се односи на постојећу демократију Румуније, у трећој деценији XX-ог века;
- напомену двеју карактеристика Устава из 1938.;
- напомену једног основног закона усвојеног у Румунији између 1951-1970 и напомену двеју одредба;
- формулисање мишљења о политичком режиму у Румунији у периоду 1991-2000 и подржати га једним историјским аргументом.

Напомена! Бодује се употреба **адекватног историјског речника**, **структура** есеја, представљање **везе узрок-последича**, сачињавање **историјског аргумента** (представљање релевантне историјске чињенице и употреба појмова који представљају узрочност и закључак), поштовање **хронолошког/логичног редоследа** историјских чињеница и **уклапање** есеја у оквиру захтеваног простора